

Resimli Çocuk Kitapları ve Okur-Tepki Teorisi¹

Picturebooks and Reading Response Theory²

Mustafa Ulusoy, Doç.Dr., Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, mulusoy@gazi.edu.tr

ÖZ. Bu araştırmanın amacı, ilkokul 2. sınıf öğrencilerinin seçilen iki resimli çocuk kitabına yönelik tepkilerini belirlemektir. Araştırmada 2. sınıf öğrencilerinin metin merkezli ve okur merkezli yazılı cevapları ve bu yazılı cevapların dağılımının analiz edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya amaçlı örneklem yöntemiyle seçilen iki okuldan 60 öğrenci katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre 2. sınıf öğrencilerinin okur-merkezli yazılı cevaplar verebildiği ve kitaplarla kişisel etkileşim kurabildikleri, kendi deneyimleriyle hikâyeler arasında bağlantılar kurabildikleri ve hikâyedeki olaylara katılma isteği duydukları görülmektedir. Araştırmada metin merkezli sınıflamaya “ana fikir” alt başlığının eklenmesine ihtiyaç duyulmuştur. Bu çalışmada sadece resimli çocuk kitapları kullanılmıştır. İlkokul öğrencilerinin bilgi verici metinlere yönelik tepkileri ve bu metinlerle olan kişisel etkileşimlerini belirlemeyi amaçlayan araştırmalara da ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler. Resimli kitaplar, okur, metin, okur-tepki teorisi.

ABSTRACT. The main purpose of this study is to investigate second graders' responses towards two picturebooks. In this study, second graders' text and reader centered written responses and the distribution of these responses were investigated. Sixty second graders from two different schools were selected by using the purposeful sampling method. The results showed that second graders gave reader centered written responses, they could establish personal interaction with books, they could make connections between their own experiences and the picturebooks, and they wished to participate in the story events. After analyzing the data, “main idea” subtitle was added to the text centered responses. In this study, picture storybooks were used. There is a need for a type of studies that focus on primary school students' personal interactions with and responses towards informative books.

Keywords. Picturebooks, reader, text, reader-response theory.

SUMMARY

Purpose: Children are the real consumers of the books. Receiving their responses towards picturebooks give authors, parents, teachers, and researchers important ideas about the books that provide students quality, meaningful, and pleasurable reading experience. The main purpose of this study is to investigate second graders' responses towards two picturebooks. In this study, the following two questions were investigated: a) what are the second graders' text and reader centered written responses? and b) how is the distribution of the students' written responses?

Methods: Sixty second graders from two different schools of Ankara were selected by using the purposeful sampling method. Two picturebooks named “*Kırmızı Elma*” (The Red Apple) written and illustrated by Feridun Oral, and “*Kim Korkar Kırmızı Başlıklı Kız'dan?*” (Who's Afraid of Little Red Riding Hood? – The English translation is made by the researcher from the original Turkish name of the book) written by Sara Şahinkanat and illustrated by Ayşe İnan Alica. First, the books were read aloud and the pictures were shown to students. Second, the students were requested to retell the story. If they wished, the books were read aloud again to make sure that all of the students understood the books. In the last phase of the study, students' written responses were requested and analyzed under the titles of text and reader centered responses.

Results: The results showed that 63.52 and 64.66 percent of the second graders gave reader centered written responses to the books named *Kırmızı Elma* and *Kim Korkar Kırmızı Başlıklı Kız'dan?* respectively. The results also showed that students could establish personal interaction with books, they could make connections between their own experiences and the picturebooks, and they wished to participate in the story events. The students never used the question strategy,

¹Bu çalışmanın bazı bölümleri 21-23 Mayıs 2015 tarihinde Bartın Üniversitesinde düzenlenen 14. Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumunda sunulmuştur.

²Some parts of this paper was presented at the 14th Classroom Teacher Education Symposium with International Participation, 21-23 May, 2015, Bartın University, Bartın.

and rarely used the prediction strategy. After analyzing the data, a new subtitle named “*main idea*” was added to the text centered responses.

Discussion and Conclusions: The selected books had high emotional impact on the students. For example, students felt both happy and sad when listening to the *Kırmızı Elma*. The results showed that second graders are reader centered and they could establish personal interaction with the books. The students could also make connections between their own lives and the stories covered in the books. Reading-response studies help teachers, parents, researchers and authors to see students’ reading habits and styles; and help them to find quality books that attract students’ interests, and provide students important contributions in the becoming of lifelong readers. In this study, the second graders showed strong desires to participate and take roles in the stories. In this study, picture storybooks were used. There is a need for a type of studies that focus on primary school students’ personal interactions with and responses towards informative books.

GİRİŞ

Okurun metinle etkileşime girmesi yani metin üzerindeki yazılı sembolleri çözümleyip, yorumlayarak, anlam oluşturabilmesi etkili bir okumanın gerçekleşmesinin en önemli ön koşuludur. Okur ve metinle ilgili değişkenler bu sürecin amaçlandığı gibi etkili bir anlama ile sonuçlanmasını etkileyebilir. Örneğin, bireyin ön bilgileri, okuma ilgileri, okuma hızı ve anlama düzeyine uygun metinleri okumaması bu sürecin verimsiz bir şekilde sonlanmasına yol açabilir. Metinlerin türleri, okunabilirlik düzeyleri, yazarların hedef kitlenin yaş ve gelişim özelliklerini dikkate alma becerileri, yazım tarzları ve ilgiyi canlı tutabilme yetenekleri de okurun metinle olan etkileşiminin etkili veya etkisiz olmasına yol açabilir.

Okuma sürecinde metin veya okurun daha önemli olduğu ile ilgili değişik bakış açıları ve tartışmalar (Bleich, 1978, 1980; Holland, 1968; Hirsch, 1973; Poulet, 1980) mevcuttur. Metin-okur tartışmasına Iser (1978) de katılmış ve anlamın aktif okuyucu tarafından oluşturulduğunu ifade etmiştir. Fakat Iser’e göre okuyucu metnin sağladığı çerçeveyi kullanarak anlamı oluşturur. Barthes (1975) ise metin-okur tartışmasından ziyade sadece zevk aldığımız ve hoşumuza gittiği için okumanın gerçekleştirildiği fikrine odaklanmıştır. Barthes’e göre iki farklı okuma türü vardır. Hoşa gitme ve zevk alma (*plaisir-pleasure*) okumanın rahat bir şekilde yapılması ve okuduklarımızın kültürel beklentilerimize uygun olması anlamına gelmektedir. İkinci okuma türü olan mutluluk (*jouissance-bliss*) ise rahatımızı bozar ve saygılarımızı yok eder. Barthes, metnin hoşa gider olmasının okuyucunun kontrolünde olduğunu belirtmiştir.

Sipe’e (2008) göre, Rosenblatt okur ve metne aynı derecede önem vermektedir. Rosenblatt (1994) okurun durumunun süreç içerisinde değişebileceğini ifade etmektedir. Rosenblatt’a göre okurun iki farklı durumu:

1) Bilgi alma amaçlı okuma –Amaç bilginin alınması, problemin çözülmesidir (dil, tarz vb. önemli değil).

2) Estetik okuma – Okuma deneyiminin kendisi ve metinle olan etkileşim önemlidir. Edebi veya bilgi alma amaçlı okumayı metin sağlamaz. Okurun kendisi tercih eder.

Rosenblatt’a (1994) göre bilgi amaçlı okuma sonuç odaklıdır, fazla dozda ilaç alan birinin prospektüsü okumasında olduğu gibi. Yaşı küçük çocukların estetik okumaya daha yakın olduğunu ifade eden Rosenblatt’a (1982) göre bu iki farklı okuma türü de öğretilmelidir. Rosenblatt (1999) öğretmenin edebi anlamadaki önemine değinmiş ve öğrencilerin geçmiş deneyimler ve güncel ilgiler ışığında okuduklarını, öğretmenin rolünün bu süreçte önemli olduğunu, öğrencilerin kişisel tepkilerde bulunduklarını, arkadaşlarının farklı tepkilerini gördüklerini ve daha sonra metne tekrar dönerek tepkilerini güncellediklerini, yazar hakkında bilgi edindiklerini, sözel ipuçlarına ve biçimsel özelliklere (bakış açısı, tür, vb.) daha fazla dikkat etmeye başladıklarını ifade etmiştir.

Öğrencilerin kitaplara yönelik tepkilerinin alınması; bilişsel, etik ve sosyal gelişim açısından gösterdikleri farklılıkların ortaya çıkmasına (Temple, Martinez, & Yokota, 2006),

hikâyeler hakkındaki bilgi düzeyleri, okudukları kitapların teması ve kitaplardaki karakterler ile olan etkileşimlerini görmemize (Wall, 2000) ve düşünme düzeylerini ve dil gelişimlerini izlememize yardımcı olur (Hickman, 1981). Çocuk edebiyatı ile ilgili araştırmaların çoğu çocuklar ve onların edebi yorumlama becerilerine karşı ilgisiz kalmıştır (Sipe, 2008). “Metin, okurun sayfalar üzerindeki işaretlere sözlü sembollerle cevap vermesine kadar sadece kâğıt üzerindeki bir nesne ve mürekkepten ibarettir” (Rosenblatt, 1994, s. 23). “Okuru anlamadan hangi metnin [ne kadar] önemli olduğunu tahmin etmek olası değildir” (Rosenblatt, 1999, s.35).

Çocuk edebiyatı alanında üretilen kitapların gerçek tüketicisi olan çocukların tepkilerinin alınması, kaliteli, çocuklar için anlamlı ve onlara okuma zevki veren ürünlerin oluşturulmasında önemli katkılar sağlayacaktır. Ulusal literatür incelendiğinde okur-tepki teorilerinin kullanıldığı ve öğrencilerin edebi ürünlerle ilgili görüşlerinin alındığı çalışmaların yok denecek kadar az olduğu gözlenmektedir. Yapılan taramalar, Okur-Tepki Teorisi’ne ulusal literatürde sadece birkaç farklı yayında değinildiğini ortaya çıkarmıştır (Dedeoğlu & Kardaş, 2013; Dedeoğlu & Ulusoy, 2013; Dedeoğlu, Ulusoy & Alıcı, 2013).

Amaç

Bu araştırmanın amacı, ilkokul 2. sınıf öğrencilerinin seçilen iki resimli çocuk kitabına yönelik tepkilerini belirlemektir. Araştırmada aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1) 2. sınıf öğrencilerinin metin ve okur merkezli yazılı cevapları nelerdir?
- 2) Öğrencilerin yazılı cevaplarının (metin ve okur merkezli) dağılımı nasıldır?

YÖNTEM

Bu çalışmada yılın en iyi kitabı olarak seçilen iki resimli çocuk kitabına yönelik 2. sınıf öğrencilerinin tepkilerinin alınması amaçlanmıştır. Araştırmaya Ankara ili Yenimahalle ve Çankaya ilçelerinden amaçlı örneklem yöntemiyle seçilen iki farklı okulda 2014-2015 öğretim yılında ikinci sınıfa devam eden 60 (28 kız, 32 erkek) öğrenci katılmıştır.

Verilerin Toplanması

Bu çalışmada iki farklı resimli çocuk kitabı öğrencilerin tepkilerinin alınması amacıyla kullanılmıştır. İlki, *Kırmızı Elma* (Yapı Kredi Yayınları) isimli resimli çocuk kitabı olup Feridun Oral tarafından yazılmış ve resimlenmiştir. Bu kitap IBBY (International Board on Books for Young People) tarafından yılın (2008) en iyi resimli çocuk kitabı olarak seçilmiştir. Soğuk bir kış günü karnı aç olan bir tavşanın bir elma ağacında gördüğü tek bir kırmızı elmaya ulaşmaya çalışması ve arkadaşlarından (fare, tilki ve ayı) yardım almasını anlatan, yardımlaşma, dayanışma ve iş birliği ana fikrinin işlendiği bir kitaptır.

İkinci resimli çocuk kitabı ise Sara Şahinkanat tarafından yazılan ve Ayşe İnan Alican tarafından resimlenen *Kim Korkar Kırmızı Başlıklı Kız’dan?* (Yapı Kredi Yayınları) isimli kitaptır. Bu kitap Çocuk ve Gençlik Yayınları Derneği tarafından yılın (2009) en iyi resimli öykü kitabı olarak seçilmiştir. Ormanda tek başına dolaşmak isteyen bir yavrukurda annesinin Kırmızı Başlıklı Kız’la karşılaşması, büyükannenin evini görmesi ve uykusunun gelmesi durumlarında neler yapacağını sorduğu ve yavrukurdun mizahi ve yaratıcı cevaplar verdiği bu kitap, şiirsel bir anlatım tarzı ve farklı bir bakış açısı ile yazılmıştır. Klasik *Kırmızı Başlıklı Kız* masalına göndermelerin olduğu kitapta, yavrukurdun masallarda kötü olarak gösterilmeye olan şikâyetine de yer verilmiştir.

Öğrencilerin kitaplara yönelik tepkilerini alabilmek için şu aşamalar takip edilmiştir: Kitaplar öğrencilere öncelikle sesli olarak okunmuş ve resimleri gösterilmiştir. Öğrencilerin dinlediklerini anlayıp anlamadıkları sözlü olarak sorulmuş ve istenilmesi halinde kitaplar tekrar okunmuştur. Öğrencilerin istemeleri halinde kitapları incelemelerine izin verilmiştir. Okuma işlemi bittikten sonra öğrencilerden metni sözlü olarak özetlemeleri istenmiş ve böylece kitapları anladıklarından emin olunmaya çalışılmıştır. Son aşamada, öğrencilerden Hancock (2008, s.424) tarafından belirlenen aşağıdaki soruları yazılı olarak cevaplamaları istenmiştir. Yukarıda açıklanan süreç her iki kitap için de iki ayrı oturumda gerçekleşmiştir.

- 1) Bu kitap kendini nasıl hissetmeni sağladı? (estetik)
- 2) *Kırmızı Elma* kitabı için: Bu kitabın kendi hayatınla veya tanıdığın biri ile ilgili hatırlattığı şeyler var mı?
Kim Korkar Kırmızı Başlıklı Kız'dan? kitabı için: Bu kitap ve kitabın karakterleri sana başka bir kitabı hatırlattı mı? Hatırlattıysa hangi kitabı? (deneyimsel)
- 3) Bu kitapta senin için hangi mesajlar veya anlamlar var? (yorumlayıcı)
- 4) Eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin? (bilişsel)

Verilerin Analizi

Öğrencilerin yazılı cevapları Wollman-Bonilla ve Werchadlo (1995, s.564-565) tarafından geliştirilen aşağıdaki kategoriler kullanılarak analiz edilmiş ve bu kategorilere uyan cevapların frekans ve yüzdeleri hesaplanmıştır.

Metin merkezli cevaplar

1. Hikâyeyi yeniden anlatma
2. Karakterleri anlama
3. Soru sorma
4. Tahmin etme
5. **Ana fikir***

Okur merkezli cevaplar

1. Kişisel tepki (düşünceler ve hisler)
2. Hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma
3. Hikâyedeki olaylara katılma isteği

Yapılan analiz sonucunda bazı öğrencilerin yazılı cevaplarında okunan kitapların ana fikrini ifade eden cümlelerin olduğu görülmüş ve metin merkezli cevaplar başlığına “*ana fikir*” alt başlığı eklenmiştir. Ayrıca, her kategori ile ilgili toplanan verileri temsil eden yazılı örnekler bulgular bölümünde sunulmaktadır.

BULGULAR

Tablo 1’de *Kırmızı Elma* isimli kitaba yönelik yazılı tepkiler incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin çoğunluğunun (%63.52) okur-merkezli cevaplar verdiği görülmektedir. Öğrenciler en fazla oranda (%27.47) kişisel düşünceleri ve hislerini de katarak sorulara cevap vermiştir. Karakterleri anlama (%22.32) ile ilgili öğrenci tepkileri ise ikinci sırada yer almış ve bu durum öğrencilerin kitap karakterleri ve onların rollerini anladıklarına işaret etmiştir. Tablo 1 incelendiğinde öğrencilerin hiçbirinin soru sormadığı ve çok küçük bir oranının hikâyeyi yeniden anlatma ve tahmin etmeyi içeren yazılı cevaplar verdikleri görülmektedir.

Tablo 1. Öğrencilerin ‘Kırmızı Elma’ Kitabına Verdikleri Cevapların Dağılımı

KIRMIZI ELMA	N	%
METİN MERKEZLİ CEVAPLAR	85	36.48
Hikâyeyi yeniden anlatma	2	.86
Karakterleri anlama	52	22.32
Soru sorma	--	--
Tahmin etme	1	.43
Ana fikir	30	12.88
OKUR MERKEZLİ CEVAPLAR	148	63.52
Kişisel tepki (düşünceler ve hisler)	64	27.47
Hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma	42	18.03
Hikâyedeki olaylara katılma isteği	42	18.03
TOPLAM	233	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi öğrencilerin çoğunluğunun (%64.66) *Kim Korkar Kırmızı Başlıklı Kız’dan?* isimli kitaba okur-merkezli cevaplar verdikleri görülmektedir. Öğrencilerin en fazla oranda (% 25.86) kişisel düşünce ve hislerini dikkate alarak yazılı cevaplar verdikleri ve ikinci sırada ise hikâyedeki olaylara katılma isteği gösterdikleri gözlenmektedir. Tablo 2 incelendiğinde öğrencilerin yazılı cevaplarında soru sorma davranışını hiç göstermedikleri ve tahmin etme davranışını da çok düşük oranda kullandıkları görülmüştür.

Tablo 2. Öğrencilerin ‘Kim Korkar Kırmızı Başlıklı Kız’dan?’ Kitabına Verdikleri Cevapların Dağılımı

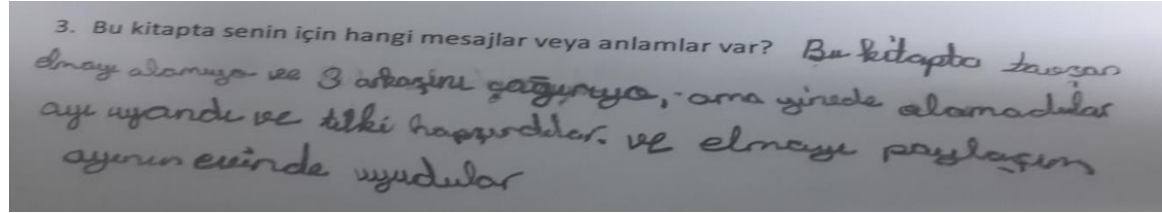
KİM KORKAR KIRMIZI BAŞLIKLİ KIZ'DAN?	N	%
METİN MERKEZLİ CEVAPLAR	82	35.34
Hikâyeyi yeniden anlatma	6	2.59
Karakterleri anlama	36	15.52
Soru sorma	--	--
Tahmin etme	2	.86
Ana fikir	38	16.38
OKUR MERKEZLİ CEVAPLAR	150	64.66
Kişisel tepki (düşünceler ve hisler)	60	25.86
Hikâye ile deneyimleri arasında bağlantı kurma	38	16.38
Hikâyedeki olaylara katılma isteği	52	22.41
TOPLAM	232	100

Kategorilere Göre Kırmızı Elma Kitabı İle İlgili Örnek Öğrenci Cevapları

Hikâyeyi Yeniden Anlatma

Yazılı cevaplar analiz edildiğinde, sadece iki öğrencinin sorulara verdikleri cevaplarda hikâyeyi yeniden anlatmaya çalıştığı görülmüştür. Aşağıdaki örnekte de görüldüğü gibi kitapla ilgili mesajlar veya anlamlar çıkarma yerine öğrenci hikâyeyi yeniden anlatmaya çalışmış ve bu durum öğrencinin hikâyeyi basit düzeyde anladığı ile ilgili çıkarım yapmamızı sağlamıştır.

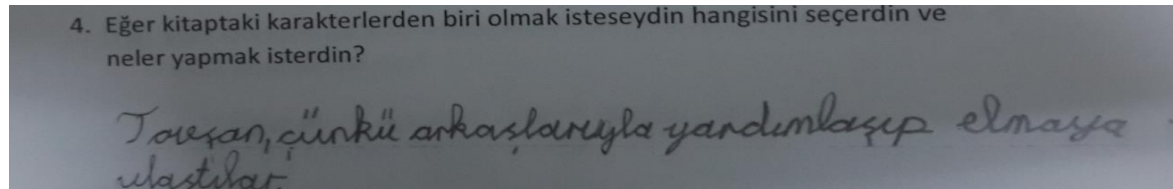
Örnek 1

Karakterleri Anlama

Örnek 2, öğrencinin ana karakterin hikâyedeki rolünü çok iyi anladığını göstermektedir çünkü kitapta ağaçtan elmayı almaya çalışan ve arkadaşlarından yardım alan karakter tavşandır.

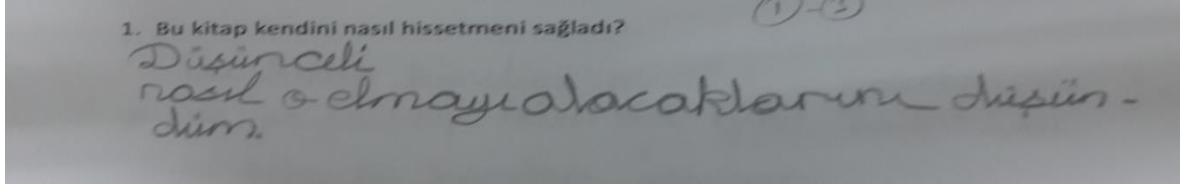
Örnek 2

Tahmin Etme -Kişisel Tepki

Örnek 3’te öğrencinin hem kişisel tepkide hem de tahminde bulunduğu görülmektedir. Öğrenci kendini düşünceli hissetmektedir. Buna ek olarak, öğrencinin tavşanın ağaçtaki elmayı nasıl alabileceğiyle ilgili tahminlerde bulunduğu çıkarımı da yapılabilir.

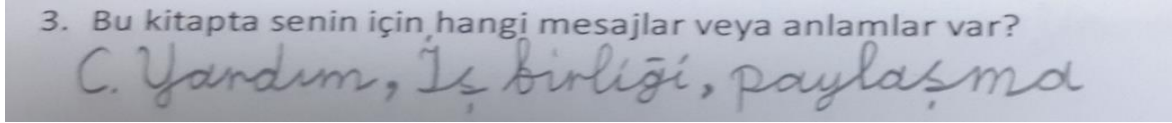
Örnek 3

Ana Fikir

Öğrencilerin kitapların ana fikri ile ilgili doğru cevaplar vermeleri, kitapları çok iyi anladıklarını göstermektedir. Örnek 4'te de görüldüğü gibi genelde yardımlaşma, dayanışma ve iş birliği kelimelerinin yer aldığı ana fikir cümleleri kurmuşlardır.

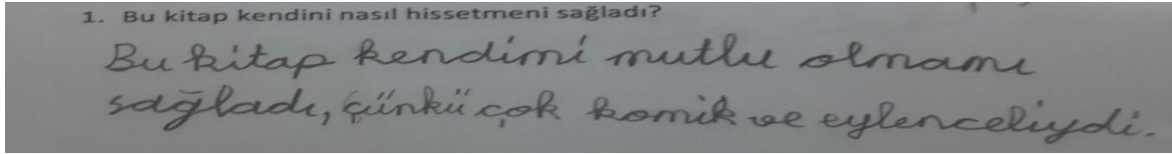
Örnek 4

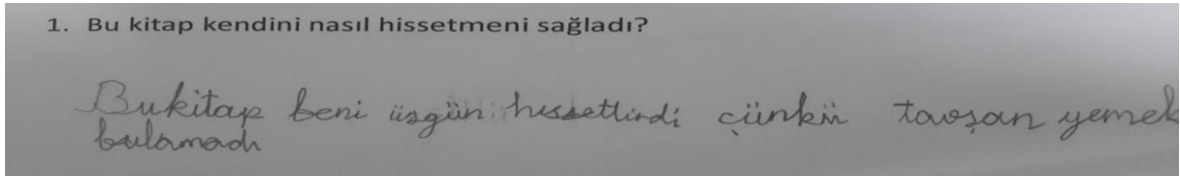
Kişisel Tepki

Örnek 5 ve 6 incelendiğinde, öğrencilerin aynı kitabı dinlediğinde hem mutlu hem de üzgün olma hissini yaşadıkları görülmektedir. Mutlu olan öğrencilerin kitabı komik ve eğlenceli buldukları için "mutlu oldum" şeklinde cevaplar verdikleri görülmüştür. Buna karşın, tavşanın yiyecek bulamamasının bazı öğrencileri üzgün hissettirdiği gözlenmiştir. Örnek 7'de öğrencinin kitaptaki ana fikri çok iyi anladığı ve kişisel yaşamı ile bağlantılar kurabildiği görülmektedir.

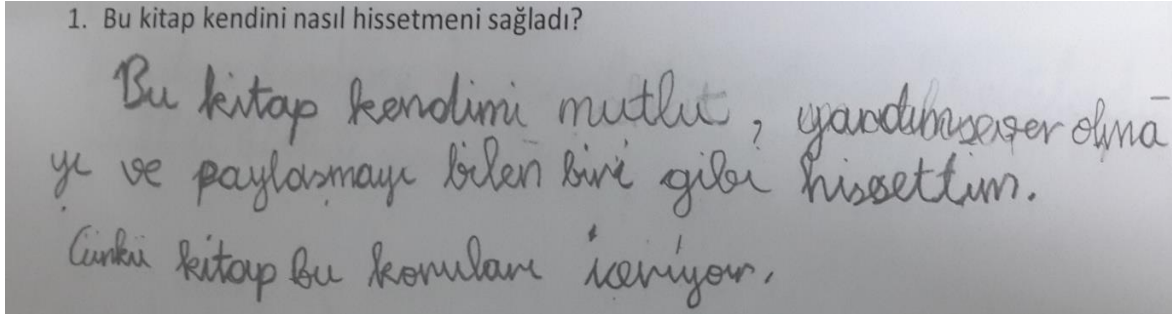
Örnek 5

Örnek 6

Örnek 7

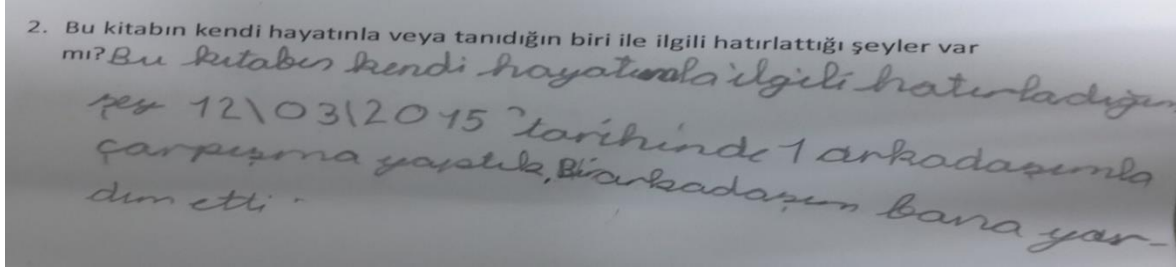

Hikâye ile Kendi Deneyimleri Arasında Bağlantı Kurma

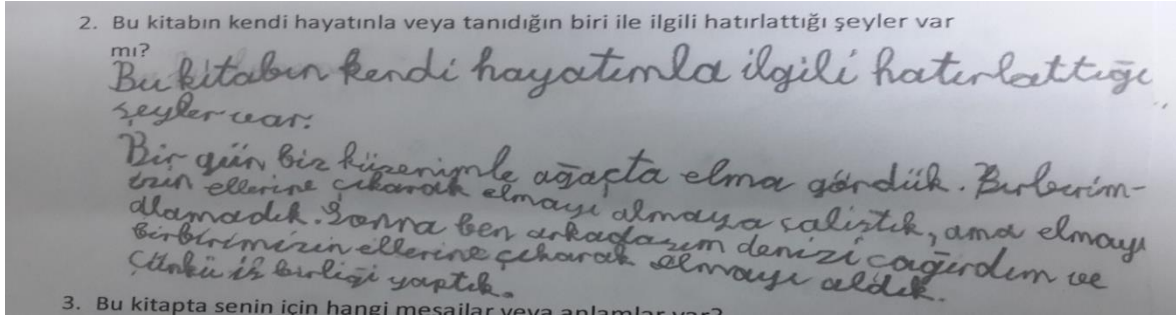
Aşağıdaki örnekte (8) öğrencinin yardımlaşma ana fikri ile ilgili kendi deneyimini paylaştığı, örnek 9'da ise iş birliği ile kitaptaki benzer bir yaklaşımla ağaçtan elma alma deneyimini paylaştığı görülmektedir. Bu soruyu cevaplayan bazı öğrencilerin kendilerine yardım

eden arkadaşlarını hatırlayıp, onların ismini yazdıkları ve yardım aldıkları anılarını paylaştıkları da gözlenmiştir.

Örnek 8

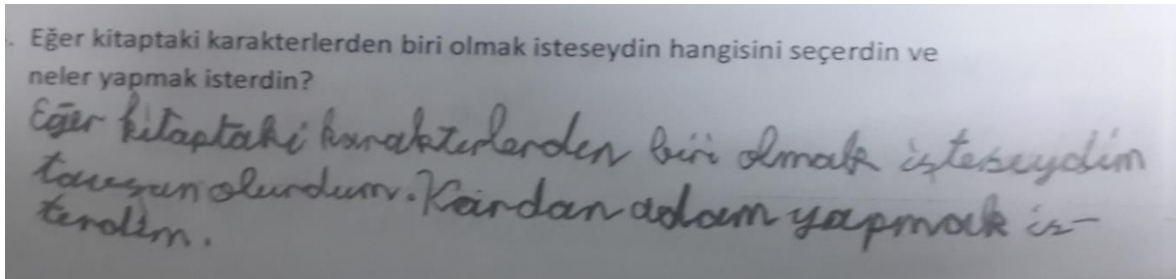
Örnek 9

Hikâyedeki Olaylara Katılma İsteği

“Eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin?” sorusuna, öğrencilerin çoğunluğunun ‘Tavşan olmak isterdim çünkü ağaca kendim çıkmayı denerdim’, ‘Ayı olmayı isterdim. Ağacı sallayıp elmayı düşürürdüm’ şeklinde cevaplar verdikleri gözlenmiştir. Bazı öğrencilerin ise kitaptaki olay örgüsünün ötesine geçen yazılı cevaplar verdikleri görülmüştür (Örnek 10). Kitabın sonunda fare, tavşan, tilki ve ayı birlikte uyurlar fakat bu öğrenciler uyuma etkinliği yerine kardan adam yapma veya kartopu oynama ile ilgili alternatif önerilerde bulunmuştur.

Örnek 10

Kategorilere Göre Kim Korkar Kırmızı Başlıklı Kız’dan? Kitabı İle İlgili Örnek Öğrenci Cevapları

Ana fikir

Öğrencilerin cesurluk, dikkatli olmak ve hayvanları ve kurtları kötülememek ile ilgili ana fikir çıkarımları yaptıkları görülmüştür. Örnek 11 incelendiğinde, öğrencinin hayvanları kötülememek ana fikrini vurgulamaya çalıştığı ancak cümlede yüklem kelimesini eksik bıraktığı görülmüştür.

Örnek 11

Bu kitapta senin için hangi mesajlar veya anlamlar var? *Bu kitap bana hayvanları kötülemeyi.*

Kişisel Tepki

Örnek 12 incelendiğinde, öğrencinin dinlediği kitaptan mutlu olduğu ve kitabı beğendiği görülmektedir. Cevaplar analiz edildiğinde, öğrencilerin kitabın şiirsel yazım tarzının kendilerini mutlu ettiği ile ilgili ifadelerine sıklıkla rastlanılmıştır.

Örnek 12

1. Bu kitap kendini nasıl hissetmeni sağladı? *Bu kitap kendimi mutlu hissetmemi sağladı. Çünkü güzel bir kitapta.*

Hikâye ile Deneyimleri Arasında Bağlantı Kurma

Öğrencilerin çoğunluğu dinledikleri kitabın kendilerine klasik *Kırmızı Başlıklı Kız* masalını hatırlattığını ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra "*Bambi*" ve "*Hayvanlar Tehlikede*" kitaplarını hatırlayan öğrencilerin de olduğu gözlenmiştir. Örnek 13'te *Kırmızı Başlıklı Kız* ile ilgili bir tiyatrodan ana karakteri canlandıran bir öğrencinin yazım ve ifade hataları da olan cevabı görülmektedir.

Örnek 13

2. Bu kitap ve kitabın karakterleri sana başka bir kitabı hatırlattı mı? Hatırlattıysa hangi kitabı? *Tiyatroda kırmızı başlıklı kızı hatırlattı. Ben kırmızı başlıklı kız oynadım.*

Hikâyedeki Olaylara Katılma İsteği

Örnek 14 ve 15 öğrencilerin hikâyedeki olaylara katılmayla ilgili düşünüş ve yaklaşım farklılıklarını sergilemektedir. Örnek 14'te öğrenci, anne kurt rolünü tercih edip ince bir düşünceyle ormana giden yavru kurtu korumak amacıyla gizlice takip etmek isteğini belirtirken, örnek 15'te anneden habersiz bir şekilde ormana çıkmak isteyen yavru kurt olmayı tercih eden bir öğrencinin yazısı görülmektedir.

Örnek 14

4. Eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin? *Annesi olsaydım gizli olarak arkasından giderdim*

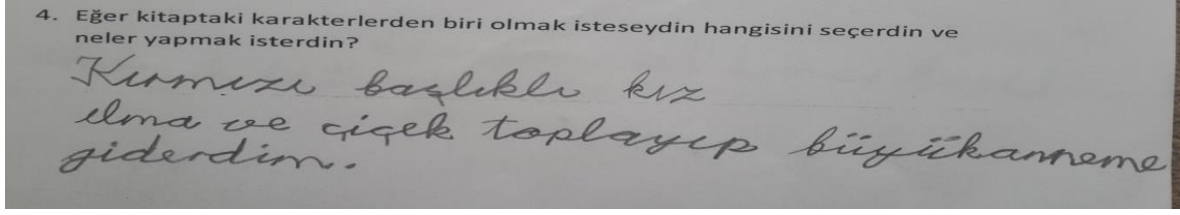
Örnek 15

Eğer kitaptaki karakterlerden biri olmak isteseydin hangisini seçerdin ve neler yapmak isterdin? *C. Küçük Kurt. Ben olsam gizlice çıkardım*

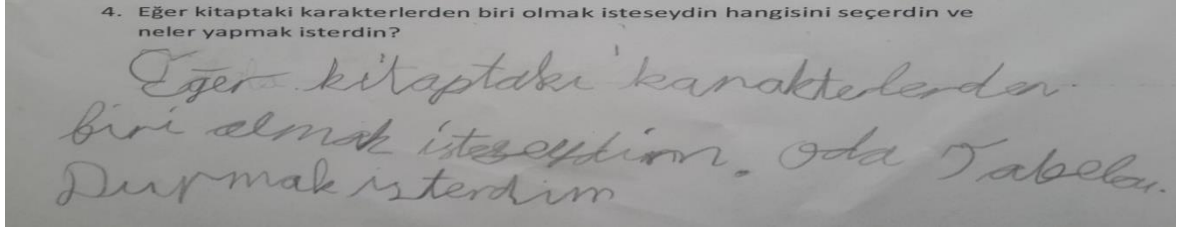
Örnek 16'da öğrencinin hikâyesinin ötesine geçtiği ve kitapta konuşması olmayan ama sadece kendisinden bahsedilen *Kırmızı Başlıklı Kız* karakterini ve rolünü canlandırmak istediği görülmektedir.

Örnek 16

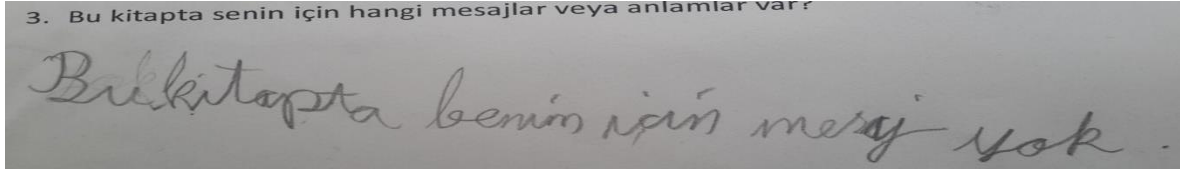

Örnek 17 incelendiğinde, öğrencinin hikâyedeki olaylara katılmama isteğini sergileyip hikâyede yavrukurdun yazdığı afiş olmak isteğini “*tabela*” kelimesini kullanarak ifade ettiği görülmektedir. Bu örnek klasik *Kırmızı Başlıklı Kız* masalını bilen bir öğrencinin masalın farklı bir bakış açısı ile yazılmış haline olan direncini göstermektedir. Örnek 18’de de görüldüğü gibi öğrenci kitaba karşı olan direncini, kitapta kendisi için bir mesaj olmadığını yazarak sürdürmüştür.

Örnek 17

Örnek 18

TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmada 2. sınıf öğrencilerinin seçilen resimli çocuk kitaplarına yönelik yazılı tepkilerinin Okur-Tepki Teorisi dikkate alınarak analiz edilmesi amaçlanmıştır. “Edebi eser düşük duygusal etkiye sahipse, tartışmanın hepsi boş laf kalabalığı olur” (Rosenblatt, 1999, s.226). İncelenen iki kitabın da öğrenciler üzerinde yüksek duygusal etkiye sahip olduğu gözlenmiştir. Örneğin, *Kırmızı Elma* isimli kitabı dinleyen öğrencilerin aynı anda kendilerini üzgün ve mutlu hissetmeleri kitabın yüksek düzeyde duygusal etkiye sahip olduğuna işaret etmektedir.

Wollman-Bonilla ve Werchadlo’nun (1995) araştırmasında 1. sınıf öğrencilerinin okulun ilk iki ayında %83 oranında metin merkezli cevaplar ve sadece %17 oranında okur-merkezli cevaplar verebildiği görülmüştür. Bu çalışmada ise farklı bir sonuç bulunmuş ve 2. sınıf öğrencilerinin *Kırmızı Elma* kitabı için %63.52 ve *Kim Korkar Kırmızı Başlıklı Kız’dan?* kitabı için ise %64.66 oranında okur-merkezli yazılı cevaplar verebildiği gözlenmiştir. Bu sonuçlar 2. sınıf öğrencilerinin okur merkezli olduklarını ve kitaplarla kişisel etkileşim kurabildiklerini, kendi deneyimleriyle hikâyeler arasında bağlantılar kurabildiklerini ve hikâyedeki olaylara katılma isteği duyduklarını göstermektedir. Wollman-Bonilla ve Werchadlo (1995) geliştirdikleri kategorilerin farklı bir bağlamda, farklı öğrenciler ve farklı kitaplarla yapılan okur-tepki çalışmalarında kullanıldığında nasıl bir sonuç çıkacağını görmek önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Bu çalışmada metin merkezli sınıflamaya “ana fikir” alt başlığının eklenmesine ihtiyaç duyulmuştur.

Metinler hakkında dikkatli bir şekilde seçilmiş sorularla yapılan yazı çalışmaları, öğrencilerin fikirlerini sunmalarına imkân sağlar ve öğretmenlere öğrencilerinin düşünüş tarzlarını anlamalarında yardımcı olur. Örneğin, bulgular bölümünde de görüldüğü gibi, anne kurt rolünü yavrukurdun güvenliğini sağlayıp onu uzaktan takip etmek için seçen ve ince bir düşünüş tarzına sahip öğrenciler olduğu gibi; yavrukurt rolünü seçen ve anne kurda haber vermeden evden gizlice çıkmayı tercih eden bir düşünüş tarzına sahip öğrencilerin de olduğu görülmektedir. Okur-tepki çalışmaları öğrencilerin okuma zevkleri ve tarzlarını öğrenmeye yardımcı olur ve öğrencilerin ilgilerini çekecek alternatif kitaplar bulma ve yaşam boyu okurlar olma yolunda onlara önemli katkılar sağlayabilir.

Bu araştırmaya katılan öğrencilere okunan ve dinlenen metinlere verilen cevaplar ve tepkiler ile ilgili model olma çalışması yapılmamıştır. İleride yapılacak çalışmalarda model olma amaçlı aktivitelerin öğrencilerin yazılı ve sözlü cevapları üzerindeki etkileri uzamsal olarak araştırılabilir. Buna ek olarak, öğretmenlere, öğrencilerin yazılı cevaplarını sınıf arkadaşlarıyla paylaşmaya teşvik etmeleri ve kendi yazdıklarıyla olan farklılıkları ve nedenlerini düşünmeye yöneltici etkinlikleri sınıflarında uygulamaları önerilmektedir. Bu sayede öğrencilerin metinlere farklı açıdan bakabilme ve ayrıntıları fark edebilme becerilerinin gelişeceği beklenmektedir. Öğrencilerin yazılı cevapları analiz edildiğinde yazım ve imla hatalarının olduğu görülmektedir. Resimli çocuk kitapları ile ilgili yazılı tepki çalışmaları, öğrencilerin bu hatalarını görme ve düzeltmede de önemli fırsatlar sağlayabilir. Bu çalışmada sadece hikâye edici metinler kullanılmıştır. İlkokul öğrencilerinin bilgi verici metinlere yönelik tepkileri ve bu metinlerle olan kişisel etkileşimlerini belirlemeyi amaçlayan araştırmalara da ihtiyaç duyulmaktadır.

KAYNAKÇA

- Barthes, R. (1975). *The pleasure of the text* (R. Miller, Trans.). NY: Hill and Wang.
- Bleich, D. (1978). *Subjective criticism*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Bleich, D. (1980). Epistemological assumptions in the study of response. In J. P. Tompkins (Ed.), *Reader-response criticism: From formalism to post-structuralism* (pp. 134-163). Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Dedeoğlu, H., & Kardaş, N. (2013). İlkokullarda kitap paylaşımı ve öğrencilerin okuma alışkanlıklarının geliştirilmesi. *Cito Eğitim: Kuram ve Uygulama*, 20, 27-36.
- Dedeoğlu, H., & Ulusoy, M. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının okuma tutumları. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 1(2), 80-88.
- Dedeoğlu, H., Ulusoy, M., & Alıcı, M. (2013). Çocuklar için hazırlanmış biyografik eserler üzerine bir içerik analizi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(2), 116- 131.
- Hancock, M. R. (2008). *A celebration of literature and response: Children, books, and teachers in K-8 classrooms* (3rd ed.). Columbus, Ohio: Pearson-Merrill Prentice Hall.
- Hickman, J. (1981). A new perspective on response to literature: Research in an elementary school setting. *Research in the Teaching of English*, 15, 343-354.
- Hirsch, E. D. (1973). *Validity in interpretation*. New Haven: Yale University Press.
- Holland, N. (1968). *The dynamics of literary response*. NY: Oxford University Press.
- Iser, W. (1978). *The act of reading: A theory of aesthetic response*. Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Poulet, G. (1980). Criticism and the experience of interiority. In J. P. Tompkins (Ed.), *Reader-response criticism: From formalism to post-structuralism* (pp.41-49). Baltimore: The Johns Hopkins University Press.
- Rosenblatt, L. M. (1982). The literary transaction: Evocation and response. *Theory into Practice*, 21(4), 268-277.
- Rosenblatt, L. M. (1994). *The reader, the text, the poem: The transactional theory of the literary work*. Carbondale: Southern Illinois University Press.
- Rosenblatt, L. M. (1999). *Literature as exploration* (5th ed.). NY: The Modern Language Association of America.
- Sipe, L. R. (2008). *Storytime: Young children's literary understanding in the classroom*. NY: Teachers College Press.
- Temple, C., Martinez, M., & Yokota, J. (2006). *Children's books in children's hands: An introduction to their literature* (3rd ed.). NY: Pearson.

- Wall, H. (2000). How do authors do it? Using literature in a writer's workshop. *The New Advocate*, 13(2), 157-170.
- Wollman-Bonilla, J., & Werchadlo, B. (1995). Literature response journals in a first-grade classroom. *Language Arts*, 72, 562-570.
-

Araştırmada Kullanılan Resimli Çocuk Kitapları

Kırmızı Elma (Yapı Kredi Yayınları). Feridun Oral tarafından yazılmış ve resimlenmiştir.

Kim Korkar Kırmızı Başlıklı Kız'dan? (Yapı Kredi Yayınları). Sara Şahinkanat tarafından yazılmış ve Ayşe İnan Alican tarafından resimlenmiştir.